

Gad's Greatness

אלול תשפ"ד

Rabbi Pinchas Friedman
Parshas Re'eh - Elul-5782
Translation by Dr. Baruch Fox

1 תמוז ה'תשפ"ד

2

We will begin to shed some light on the subject by referring to the teachings of the Bnei Yissaschar (Elul 1, 8). He writes that the month of Elul aligns with the tribe of Gad. This is consistent with the assertion of the Sha'arei Orah (5) that the twelve months of the calendar year—beginning with Nissan and ending with Adar—align with the arrangement of the banners and encampments of the twelve tribes in the midbar. The first three months of the year—Nissan, Iyar, Sivan—align with the first banner representing the tribes of Yehudah, Yissachar, and Zevulun. The next three months—Tamuz, Av, and Elul—align with the second banner representing the tribes of Reuven, Shimon, and Gad. The next three months—Nissan, Cheshvan, and Kislev—align with the third banner representing the tribes of Ephraim, Menashe, and Binyamin. The last three months—Teves, Shevat, and Adar—align with the fourth banner representing the tribes of Dan, Asher, and Naftali.

According to this scheme, the month of Elul aligns with the tribe of Gad—the third shevet on the second banner. In a similar vein, Rabbi Tzadok HaKohen, zy" a, writes in Pri Tzaddik (Rosh Chodesh Elul 3): **The holy Ari, who viewed the twelve months as corresponding to the twelve shevatim, considered the month of Elul to correspond to Shevet Gad.**

3

When we consider all of the tragic events of the past year, knowing and believing sincerely that they were all predetermined at the start of the year, whose heart will not shudder at this time. This applies even to the consummate tzaddik. For, in the words of the wisest of all men (Koheles 7, 20): **כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא**—for there is no man so wholly righteous on earth that he always does good and never sins. All the more so, should simple people like us tremble with fear in anticipation of the Day of Judgment.

Therefore, in His infinite mercy and kindness, HKB" H gives us the month of Elul, at the end of the year, to focus on teshuvah. With this month of preparation, we can reach and complete the lofty level of teshuvah required of us during the ten days of teshuvah—Aseres Yimei Teshuvah—extending from Rosh HaShanah to Yom Kippur. In this merit, we will be inscribed and sealed for good for the year to come.

4a

To reinforce this connection, we can suggest that this alluded to very nicely in the passuk related to the birth of Gad (Bereishis 30, 9): **וַתֵּרֶא לָאָה כִּי עֹמְדָה מְלַדֵּת וְזָקָה אֶת זַלְפָּה שֹׁפְחַתָּה וַתִּתֵּן: אוֹתָהּ לַיַּעֲקֹב לְאִשָּׁה, וַתֵּלֶד זַלְפָּה שֹׁפְחַת לָאָה לַיַּעֲקֹב בֶּן. וַתֹּאמֶר לָאָה בֵּא גֵד וַתִּקְרָא אֹתוֹ שְׂמוֹ גָּד. When Leah saw that she stopped giving birth, she took Zilpah her maidservant and gave her to Yaakov**

רמזי אלול

אָנִי לְדוּדֵי יְהוּדֵי לִי (שיר השירים ו) — ראשי תבות: אלול; — שבחדש זה כנסת ישראל מתחזקת בתשובה ומתקרבת לדודה שהוא הקדוש ברוך הוא: ואף הקב"ה פושט ידו לקבלה ומתקרב אליה. וארבע תבות אלה מסתקמות כל אחת באות יו"ד, וארבע פעמים יו"ד מספרם ארבעים, רמז לארבעים הימים שנועדו לתשובה, מראש חדש אלול עד יום הכיפורים.

וְקָל ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת לִבְךָ וְאֶת לִבֵּךְ וְרַעַד — ראשי תבות: אלול; — שבחדש אלול מסתקמות לאדם מן השמים על התשובה.

וְשָׁלַח מִנּוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְנוֹת לְאֶבְיָתוֹ — ראשי תבות: אלול; — שבחדש אלול מרבים גם בנתינת צדקה. לפי שהצדקה עם התשובה והתפילה מעבירה את רוע הגזרה.

46

as a wife. Zilpah, Leah's maidservant, bore Yaakov a son. Leah said, "Good fortune has come!" and she named him Gad. Now, according to tradition, the word "בָּאֵל" is written as a single word, but it is read as two words—"בָּא גָד".

➔ Rashi comments: "בָּא גָד"—this means that a good sign has come... According to an aggadic Midrash, these words

imply that he was born circumcised... but I do not know why it is written as one word. Alternatively, why is it read as one word? Because it can be interpreted to mean "you betrayed me by lying with my maidservant"... The commentaries are baffled by this latter comment. It seems inconceivable that Leah Imeinu would have blamed Yaakov for betraying her; after all, it was her suggestion that Yaakov try to conceive a child with Zilpah. As it is written: "She took Zilpah her maidservant and gave her to Yaakov as a wife."

5 מודע לבינה, 5 כוונתו

תשובה - חזרה למחצב הנשמות - כסא הכבוד

"גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד" (יומא דף פו.), הנה הנשמות חוצבו מתחת כסא הכבוד, ומשם ירדה הנשמה לעולם הזה ונתחברה עם הגוף הבהמי הגוף בעל התאוות, שמגוף זה נמשכים כל החטאים וכו', והנה כשנתחדשה תשובה נתחדש בה שהיא מחזירה את האדם למקום מחצב נשמתו - כסא הכבוד, והיינו דבאמת הנשמה הרי השתא נמצאת כאן בגוף העכור אבל גדרה כאן בעולם הזה הוא גדר של המצאות תחת כסא הכבוד, וזה אינו אלא משום התעלותו של הגוף על ידי התשובה, לעליה נשגבה כל כך, עד אשר גדר מקום הנשמה הוא גדר של תחת כסא הכבוד, גדר של חזרה למקום ביאתה ממנו.

Rashi's first explanation, that Gad was born with a "Mazel Tov," is consistent with the comments of Targum Yonasan and Targum Yerushalmi (Bereishis 30:11): Gad would lead Klal Yisrael in the conquest of the Seven Nations and be the first to inherit a portion of Eretz Yisrael. Rashi's second explanation states that Gad was born circumcised. This is indicative of a mortal who is not bound by the restrictions of Olom Hazeih, but one who is capable of conquering the higher worlds, while still in a mortal state. As the Maharal states (Chidushei Aggados, Sotah 12*), one who is born circumcised "approaches G-dliness without mortality." The orlah — foreskin — is symbolic of Olom Hazeih; in order to approach G-dliness it is imperative to remove that physical barrier. A human being who is born without that physical barrier, like Moshe Rabbeinu, is destined from birth not to have the inhibitions of this world. The Midrash says regarding Moshe, who was born circumcised,

מחציו ולמטה איש, ומחציו ומעלה האלקים
 The lower half of his body was that of a man, the upper half, was that of an angel (Devarim Rabbah 11:4).

The Maharal elaborates:

אינו שייך לעליונים לגמרי, ואינו שייך ג"כ לתחתונים לגמרי
 Moshe was not restricted to the inhabitants of the upper world, nor was he restricted to the inhabitants of the lower world (Chidushei Aggados, Sotah 13:).

והן אמת, כי יש צורך בגשמיות, ואי אפשר להתעלם מן העובדה שהפרעה בגשמיות גורמת הפרעה לרוחניות, וכדוגמת אחד שלא ישן די סיפוקו, שאז עייפותו מחלישה אותו בעבודתו. וכמו כן האדם חייב לאכול, ולתת לגוף את הצטרפויותו. ואם לאו, הוא נחלש מכוחותיו, ואין הוא מסוגל לעשות מאומה.

ברם, צריך לזכור תמיד, מהו העיקר ומהו הטפל. מכאן כאשר אחד יוצא לפרנסתו, או בכל התעסקות גשמית אחרת, ידע נאמנה שבאמת העיקר הוא התורה, אלא שמחמת ההשתדלות צריך להתעסק מעט עבור פרנסת אנשי ביתו, אך זהו הטפל בלבד.

בכל דרכיך דעהו

וכן נפסק להלכה (או"ח רלא, א) שכל מה שעושה האדם, יש לו לעשות או מצוה או הכשר מצוה, וכגון שהולך לישון יתבונן שהוא עומד לישון כדי

שיהיה לו הכח לעבוד את קונו, וזה יהיה תכליתו בשנתו ובעבודתו. ומי שמטרתו בעבודתו היא אכן רק הרוחניות, והיינו שהושב תמיד ממצאאות השי"ת, איך שהשי"ת צופה ומביט בן בקביעות, נמצא שגם כשעובד עבודתו ומתעסק בדברים גשמיים שונים, הרי הוא מקיים כמה וכמה מצוות, וזאת אפשר לקיים בכל מקום, גם כשאין לאדם האפשרות ללמוד.

ואם כן זה הוא גדר ההכנה באלול, לשפר התאוות, להמעיט ככל האפשר את החלק הבהמי, את החלק הגשמי של האדם, וכנגדו להעלות - לחזק את החלק הרוחני שבו היינו הנשמה, כדי להגיע בראש השנה ויום הכיפורים לעליית הגוף לקראת הנשמה, ובוזה תעלה הנשמה ותחזור אל מקורה - כסא הכבוד, אחר שהשיגה מטרתה, השלמת הגוף אל פסגת שלמותו.

ענין הערלה הוא ענין גשמי ענין פסולת של עולם הזה, וכדי לאחד את הנשמה והגוף לאחדים בעולם הזה באה המילה שהיא הכרת הערלה והסרתה, ומעשה המילה היא אמירת די לעולם הזה [כמו שכתבנו בזה באורך במקום אחר], שעל כן פתיחת פרשת המילה בפרשת לך לך (בראשית י, א) היא "וירא ד' אל אברם ויאמר אליו אני א-ל-ש-די התהלך לפני והיה תמים", באותו שם שאמרו עליו ז"ל בחגיגה (דף יב.), שאמר לעולמו די מפני התרחבות הגשמיות שלו, וגד נולד מהול היינו שגד יסודו תיקון החלק הבהמי של האדם וזיכוכו, וממילא מתעלית הנשמה, וזהו שייכותו של חודש אלול אל שבטו של גד, שאלול הוא החודש המיועד לאותה הכנה של שלימות תיקון החלק הגשמי והבהמי של האדם.

והנה בפרשת מטות נתפרש בתורה דבביאת שבטי ראובן וגד לבקש נחלה בעבר הירדן, קצף עליהם משה רבינו, וחשדן שכל רצונם בזה אינו אלא מפאת צורכם לגשמיות נרחבה עבור ריבוי צאנם וכו', ובאמת פשוט בקשתם היתה משום צורך המרעה למקניהם, אמנם נתגלה אחר כך דכל רצונם של בני גד בנחלת עבר הירדן היא כדי להיות סמוכים למקום קבורתו של משה, וכדכתיב בפרשת וזאת הברכה (דברים לג, כא), "וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון", ופירש רש"י "כי ידע, אשר שם בנחלתו חלקת שדה - קבורת מחוקק, והוא משה", הרי שעיקר מטרת גד ברצונם אח הנחלה הזאת היתה להיות סמוכים למשה רבינו, ברם ביסוד בקשתם פשיטא שהיה בזה בקשה על ענין גשמיותם.

ואשר נראה בזה, דאדרבא רצון שבט גד היה להיות בעבר הירדן, משום דחשו והרגישו את הסכנה הטמונה במקנה - רכוש רב ועצום, אשר אפשר להגרר מחמת זה לעומק תהום חומריות עכורה, ואשר על כן כיון שידעו שמקום קבורת משה רבינו תהיה בעבר הירדן, הפצו לחיות עם רכושם ומקניהם שם, כדי שיוקרו עליהם מאורו של משה רבינו, ואדרבה אז גם צרכיהם הגשמיים של שבט גד, יהפכו להיות כלים לרוחניות ולעבודת ד'.

וזהו ענין שייכותם של שבט גד אל חודש אלול, שיסודו של החודש הזה הרי הוא להפוך את כליו הגשמיים של האדם, לבית קיבול רוחני, להעלות את

הגוף למצב של הקבלה אל הנשמה, ולענין זה יש כאן התאמה לחודש זה עם ענין שבטו דגד, ואתי שפיר הקבלת שבטו אל חודש אלול.

9 טיב העיקר והטפל המועדים קבא

הזכרנו פעמים רבות, את דברי הרמח"ל בריש ספרו 'מסילת ישרים': יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה היא, שיתכרר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו. היינו, שיקבע האדם עמוק בלבו, שעיקר חיותו הוא עבור העולם הבא, וכי העולם הזה הוא רק טפל, שהרי ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה (תהלים צ, י), והם עוברים וחולפים כחלום, ועל כן עלינו להתכונן תמיד לקראת עולם הנצח, כי כאן הוא הפרוודור, וכו' אנו מתקנים עצמנו לטרקלין שהוא העולם הבא (אבות ד, טז).

Kedushah is found whenever there is harmony and connection between the higher and lower worlds. There is potential kedushah in every aspect of our homes. The mechanism for bringing kedushah into our homes is through mitzvot. As the Reishit Chochmah explains,

kedushah enters our world through our ability to connect to Hashem's light that exists in the higher worlds (Shaar Ha'Kedushah 1:15). Each mitzvah produces a garment of light that clothes our neshamot. Whenever we do a mitzvah, we draw down this light. For this reason the blessing we say on a mitzvah is, "Who makes us holy," and "Who commanded us."

The Nefesh Hachaim teaches that the moment we decide to do a mitzvah, there is an immediate spiritual response (see Shaar 1, Chapter 6 note). There is a light of holiness which surrounds us. That light stays with us and helps us finish the mitzvah. This is the beauty of the process of doing a mitzvah, reflected in the berachah we make on the mitzvah. The text of the berachah is first, "Who makes us holy" and then, "Who commanded us." This is because our thoughts draw down kedushah and siyata d'Shmaya even before we've done the mitzvah. When we engage our minds with the actions of our bodies, when we connect body and soul, the harmony in ourselves between our souls and our actions has the ability to fill our homes with light. (For a more in-depth discussion, see The Living Marriage, Lesson 4:1.)

19

This is the power of all of the small and repetitive acts that fill our lives and our homes. They are all mitzvot. Therefore, every one of them is an opportunity to draw the light of Hashem into our homes. Kedushah comes into our homes, not despite our mundane tasks, but through them, and through our ability to engage with them. The strength we draw on to accomplish this is called our koach ha'hachanah, our ability to prepare the physical world—for ourselves and others—to be a conduit for kedushah.

The chessed we do in our homes highlights the importance of the people in our homes. It expresses with our actions, "You are important enough for me to make you a meal, or wash your clothes, or make your bed." We could also express, "I want you to enjoy having the energy of clean clothing, or tasty food." When we join our thoughts and our actions, then our actions transmit not just physical improvement, but also positive energy and spiritual light. All our energy comes from Hashem. Hashem gives it to us, and we give it back by using it to serve Him. When we use our energy to mindfully prepare for the physical needs of the members of our family, we include them in this process. For example, every article of clean clothing is energizing for the one who wears it. When we wash clothing, we are transferring the energy that we receive from Hashem into the clothing. Our family members can then take that energy from the clean clothing and use it to continue the chain, joyfully serving Hashem in this world. That, at least, is our hope and prayer for them. Each time that we mindfully take care of the needs of our family members, we are not just connecting to them, but to Hashem as well. We are sharing the light of our mitzvah with them. It is our internal dialogue with ourselves and with Hashem—and our recognition that what we are doing is a mitzvah—that brings the kedushah into our homes. We can shape our internal dialogue and our awareness using lashon rakah, which is an invitation to gently find connection in every circumstance. Gently reminding ourselves to have this awareness can bring a lot of joy to everything that we do. When we take

ומידת הדין נותנת כן, שהרי דרך ארוכה עברנו עד שהתעוררנו להקב"ה, בתחילה ישנו, אח"כ השתמשנו, ולבסוף היאך התעוררנו? וכי עוררנו את עצמנו?! הרי הקב"ה ברוב רחמיו ירד כביכול אלינו לעוררנו, להעלותנו מעמקי תהום!!

והרי היה לנו להתמלא בכניעה בבושה ובכלימה, ולראות כמה ריחם עלינו ה' ללא כל זכות מצידנו!! ולבסוף, תחת הבושה – באה גאוה... קמתי "אני"!!! פתחתי "אני"!!!

מעתה אין פלא, מדוע דודי חמק עבר!

20

דגל מחנה גד - שחור ולבן - הפרדת הטוב מהרע

ומצאתי לזה דבר נפלא, במדרש (במדבר רבה פרשה ב אות ז) שמנו שם את כל השבטים, ופירשו שם שלכל שבט היתה מפה [דגל] וכל מפה היתה בצבע שונה ובציור שונה עליה, ואמרו שם ז"ל דמפה דשבט גד צבעו היה "לא לבן ולא שחור אלא מעורב שחור ולבן וכו'", והנה לפי דברינו לעיל הרי כל עיקרו של שבט גד היה לתקן את החומרות העכורה ולזקקה, ונראה כעת, דשבט

גד היה נמצא במערכה כבידה דבשרשו היה בו מעורב שחור ולבן - תערובת של טוב ורע, ועל כן היתה אצלו עבודה מיוחדת של הפרדת הלבן מן השחור - הפרדת הטוב מן הרע ואשר על כן משום מצבו זה היה צריך סיוע מהקב"ה, ונולד מהול, אמנם עדיין היה עמוס בעבודה של תיקונו, וגם בקביעת נחלתו דאג לו מהמשכות אחר רכושו ונכסיו, ומשום כך "וידא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון", להיות משומר ובא על ידי סמיכותו אל משה רבינו.

ובאמת זאת היא עיקר סיבת העבודה - מלחמת היצר אצל כל אדם ואדם, שכל אחד הרי מעורב בו שחור ולבן, שני כוחות משמשים בערכוביה חלק יצר הרע וכנגדו חלק היצר הטוב, ותפקיד האדם להבר ולזרות את התבן מן הבר, להזריח את אור הלבן בביטול חושך השחור, ובחודש אלול העבודה בזה צריכה להתחדש ביתר שאת וביתר עז, כאשר האדם מתקרב ליום הדין שבו ישפטוהו, על ענין זה דאור והחושך אשר בקרבו, ועל עבודתו בזה, וכמה מותאם מאד בזה חודש אלול אל ענין שבטו של גד וגדרו.

21 שבט גד - שלימות יד לב ומוח

יש עמנו בזה דברים נוספים, הנה גבי שבט גד אמר משה רבינו בכרכו אותם, "כלביא שכן וטרף זרוע אף קדקוד" (דברים לג, ט), ופירש רש"י "הרוגיהן הין נקרון, הותכים הראש עם הזרוע במכה אחת", עיין שם.

וצריך ביאור מה ענין המעלה בטריפת הזרוע עם הקדקוד כאחד, והנה בהלכות קטנות להרא"ש בהלכות תפילין (סימן טו) כתב, "תניא שח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו וחזור מעורכי המלחמה", והוסיף בזה הרא"ש "שעל שם קיום מצות תפילין ותיקונם יתקיימו באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקוד", ובספר קול אליהו מיוחסים להגר"א (וואת הברכה אות קלב) דברים כדלהלן, "בפסוק ולגד אמר וגו' טרף זרוע אף קדקוד, פירש רש"י ז"ל הרוגיהם היו ניכרין שהיו חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת, והנה לכאורה לאיזה ענין מספר זאת, ומה רבותא משמענו שהיו יכולים לעשות כזאת, ויש לבאר על פי רמז דהנה אמרו חז"ל דהיסח הדעת והפסק בין תפילין של יד לתפילין של ראש עבירה היא בידו וחזור עליה מעורכי המלחמה, לכן מספר כאן לרמז

שבידיהם לא היה אף העון הזה, לכן היה אצלם מדה כנגד מדה לטרוף הזרוע אף קדקוד בבת אחת בלי הפסק, להתבונן כי הוא מחמת שלא הפסיק בין תפילין של יד לשל ראש וכו'", עיין שם.

והנה ענין ביאת הגאולה הוא שלימות החיבור בין הרוחני לגשמי, ולצורך הבנת השלמת ענין זה יבא אליהו הנביא - שהוא מגד, כדכתיב (במלאכי ג, כג - כד) "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו', והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם", והיינו בנין השלימות של עם ישראל, ובד בבד בביאה זו תעקר מן העולם משתינת של העכו"ם שכל יסודם זה גשמיות בלא שום רוחניות, ואז יבא העולם על תיקונו, ונפלאים הדברים שכל המעלה הזאת מיסודו של שבט גד קאתי.

והנה גוף ענין זה דהרגישו חז"ל דוקא את ענין השיחה בין של יד לשל ראש לענין חזרה מעורכי המלחמה צריך ביאור, וגם עצם ענין האיסור ההפסקה בין של יד לשל ראש צריך טעם והסבר, ואשר נראה בזה, דהנה היד מרמזת על הפעולות של האדם, הפעולות החומריות הנעשות בידיו, והראש מרמז על החלק הרוחני של האדם, על עומק המחשבה ובהירות הדעת, הרצון הוא שמעשי בני אדם אף החמריים יהיו מותווים ומודרכים על פי מהלך השכל והדעת, כשהמעשים מנותקים מן הדעת הם מתגשמים לגמרי, ומסולקים הק לגמרי מרצון השם יתברך.

אני לדודי ודודי לי המועדים צה

שלח אותו בן-אחיו 'האהוב' למסעדה סמוכה, חוץ שהוא מסביר לו שלא הספיק להכין לו אוכל ושתיה. וכאשר רצה הדוד לשבת ולשוחח מעט עמו, התנצל שהוא עסוק מאד בעסקיו, ואין לו זמן מיותר לשיחה מריעים סתמית.

הרי בן-אח כזה, לחסר לב וחסר דעה ייחשב! וכי כך מתנהגים עם דוד שבא במיוחד אליך ורוצה להיטיב עמך? הרי לא תוכל לפייסו ולבקש סליחתו אחר כך.

כמצב כעין זה שרויים אנו בחודש אלול, הקב"ה הוא 'אבינו אב הרחמן', אשר עד הנה עזרונו רחמיו ולא עזבונו חסדיו, הוא המחיה אותנו בכל נשימה ונשימה, וגם אם נרצה לא נוכל לשלם לו אפילו עבור נשימה אחת, קל וחומר על כל נשימה ונשימה במשך עשרים וארבע שעות ביממה, שלוש מאות וששים וחמשה ימים בשנה וכו'. ולא זו בלבד, אלא שמרוב שהתרגלנו לכך, איננו מכירים ומרגישים את האהבה ואת החסדים הגדולים, שהשי"ת גומל עמנו בכל רגע ורגע.

לכן, בימים אלו מתגלה אלינו הקב"ה באהבה מיוחדת שהיא בחינת 'דוד' ו'קול דודי דופק פתחי לי', הקב"ה דופק על פתחי לבבנו לעורר אותנו מתרדמת ההרגל, ומתחנן ומבקש להיטיב לנו, והוא קורא אלינו באהבתו בביטויי חיבה נוראים: 'פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי', וכמו שמצינו במדרש (במדבר רבה יב, ח) שאמר רבי שמעון בר יוחאי, כי אלמלא ירד לעולם הזה אלא בכדי לשמוע את דברי החיבה שהקב"ה מרעיף על ראשו די לו בכך, יעויין שם.

וכיון שהקב"ה מגלה את אהבתו לכלל ישראל באשר הם, והוא מצפה ומתחנן שנושב אליו, כי כואב לו על שהתרחקנו ממנו, על כן צריך כל אדם לגלות מצדו את אהבתו להשי"ת, לפתוח את לבבו לקבלת השראת השכינה, ולהקדיש מזמנו להתבונן ולחשוב חשבון נפשו: מה הם אותם דברים המונעים

את השראת השכינה, הלא המה החטאים המכתימים את נשמתו, ועליו לשוב בתשובה שלימה, ובהו ישוב ויתקרב אל ה' באהבה, ואז גם השי"ת ייטיב עמו.

הגע בעצמך, כיצד ייראה אדם, אשר במשך כל השנה חטא ופשע והיה עבד לתאוותיו, וכשמגיע חודש אלול, וקול השופר הולך וחזק מאד, ואז כאשר 'קול דודי דופק' הוא אינו טורח אפילו לפתוח את הדלת. כלומר, אין הוא מתייחס כלל לקול השופר. ובמקרה הטוב הוא 'מסכים' לפתוח מעט את לבו בראש חודש, אבל אחר יום או יומיים הוא פונה לעסקיו, כמצות אנשים מלומדה, חוץ שהוא מתנצל שאין לו זמן ואין עתותיו עכשיו בידו להתבונן בתשובה, כי הוא עסוק מאד, וכי אין לו זמן לשוחח כעת עם ה'דוד'!

24 שלימות עם ישראל - הגאולה העתידה - משבט גד

ולהשלמת הדברים יבואו הדברים דלהלן, אמרו ז"ל בבראשית רבה (פרשה עא אות ט) על הפסוק "גד גדוד יגודנו", "בא מי שעתיד לגדד משתינת של עובדי כוכבים, ומנו אליהו", [דכבר נתבאר שם ובעוד מקומות דאליהו הנביא מגד קאתין], ועיין במדרש תנחומא (ויחי אות יב) "גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב כלומר שהגואל הבא בעקב הוא מגד, זה שהוא בא בעקב, הנה אני שולח לכם את אליהו הנביא, שהוא משבט גד לכך נאמר יגוד עקב".

והנה ענין עבודת חיבור זה היא עבודת חודש אלול, לחבר בין כלי הרוחניות אל כלי הגשמיות, ולבנותם כאחד, וזהו שלימות יצירת האדם בעולם הזה, ועבודת חודש האלול היא שיעמיד האדם את עצמו על שלימותו לקראת העמדתו לדיון.

ומה מאד תואמים בזה חודש אלול עם שבטו דגד, וכדבריו הקדושים של האר"ז, ומכאן גם הקשר המיוחד של שבט גד אל משה רבינו, שכל עיקר בקשתם להשאר בעבר הירדן היתה משום "כי שם חלקת מחוקק ספון".

ונראה להוסיף בה נוסף, דהנה כינתה תורה בכאן את משה רבינו בשם מחוקק, והדברים צריכים ביאור, ונראה דכיון דעיקר עבודת ד' של בני גד היתה חיבור הגשמיות אל הרוחניות, והיינו ליצוק לתוך כלי החומריות תוכן רוחני, הרי נעשה בזה חותם של חקיקה רוחנית על פני השטח הגשמי, דגוף גשמי דאין לו מגע מסוים עם הרוחניות אין לזה קיום, כי החומריות כים נגרש בים התאווה, אין תיקון לגוף אלא בחקיקה גמורה של רוחניות בעצם עצמותו, וזאת היתה ירגתו של משה רבינו - מחוקק, גוף החקוק בו בעצם עצמותו רוחניות צרופה, לדרגה זו דמשה רבינו רצו וחפצו להדבק בני גד - כי שם חלקת מחוקק ספון, יש לרמז בזה, את ענין חקיקת המילה בגוף האדם, וכבר גילו חז"ל דמשה נולד מהול וכן גד כאמור, ובשפת אמת פרשת מטות הביא מרבי בונים מפשיסחא, ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד" (במדבר לב, א), "היינו שהיה להם קנין דבקות במשה רבינו".

הנהגה, ענין ההתבוננות וחשבון הנפש הוא דבר שהשכל מחייבו, כשם שכל מי שיש לו בית מסחר, מבין שהוא צריך לעשות חשבון וספירת מלאי לפחות אחת בשנה, כדי לבחון אם המסחר מצליח או לא. ואם אין לו הצלחה לך לדרוש ולחפש מה אפשר לתקן. מעתה, אם כך נוהגים בחיי שעה, בוודאי שיש לנהוג כך לגבי חיי נצח, שצריך שיעשה האדם תמיד חשבון נכון וטוב, מה מצבו בתורתו ועבודתו.

כיון שהעולם עומד על שלשה עמודים, שלשה ולא ארבעה, נמצא שאם חסר עמוד אחד אין קיום לעולם. וצריך האדם להתחזק בכל שלשת העמודים, כי כל האומר אין לי אלא תורה - אפילו תורה אין לו (ראה יבמות קט. ב). כך גם האומר אין לי אלא תפילה - אפילו תפילה אין לו, וכן הוא בגמילות חסדים. ושלשת העמודים הם גם עמודי העולם הכללי וגם העולם הקטן שיש באדם, ולכן יעשה האדם חשבון נפשו מה מצבו בשלשת העמודים הללו, ולקבל על עצמו לתקן את הטעון שיפוג. [וע"ע במ"ב (תרטו), סק"ג ובשעה"צ שם אות ו], בכח הלימוד למי שזקוק לתשובה על חטאיו, שבוודאי זקוק גם לחסד, ואין די בלימוד תורה גרידא וכנ"ל].

צדקה כדאיתא בירושלמי (סוטה פ"ז ה"ד) ובמדרש (ויק"ר כה. ב) שמצות צדקה נקראת 'סתם מצוה', וכן

כתיב (משלי יא. ד) וצדקה תציל ממות, וכן כתיב (דברים י. כה) 'צדקה תהיה לנו', עם וצדקה תציל

כדיש המילה, ויש לדרוש כמנ שאמרו חז"ל (בב"ר סו. ג) על הפסוק 'יתן לך האלקים ויתן ויחזור ויתן', דעל הנתינה הראשונה לא נאמר כן אלא וצדקה תהיה לנו מיירי על הנתינה השניה שאינו פוסק מליתן, ועומד בכנינת נתינה אחר נתינה כדכתיב (דברים טו. י) 'נתת חתן, וזה הצדקה יש בכוחה לבטל דנינים'.

32 Elul-R. David Goldwasser if there shall be a destitute person among you, among any of your brethren in any of your cities, in the Land that Hashem your G-d gives you, you shall not harden your heart or close your hand against your destitute brother. Rather, you shall surely open (paso'ach tiftach) your hand to him; you shall lend him his requirement, whatever he is lacking." (Devorim 15:7-8)

The Nachalas Dovid comments on the words "paso'ach tiftach" which comprise a double usage of the word "to open." Using the word "pasoach" alone surely would have sufficed. The Nachalas Dovid explains to us that this is an insight into the psychodynamics of a person in need. One who is forced to accept tzedakah is usually ashamed and embarrassed. If the first time he comes to ask for charity he is dealt with in an unsympathetic manner—with a frown or other disparaging look or remark—then he will surely refrain from returning a second time

to ask for assistance. Therefore, our posuk says, "paso'ach tiftach"—open your hand in a way that will encourage the needy person to come back a second time, and a third time. The way to do this is to give with a warm heart and a cheerful countenance. Also, the gift can be given over in the manner of a "loan," in a way that the poor person will feel good about himself.

In this poignant teaching of the Nachalas Dovid, we find the basic Torah philosophy concerning giving, which should be second nature to all of us. In today's world there is a myriad of causes that request our help. Sometimes we are approached at inconvenient times, or when we are simply not "in the mood." When we respond in an unfriendly way, we

29 תרטו באר ויצא משה

ופירש"י, "בא מזל טוב". וכן הוא בתרגום יונתן, "אתא מזלא טבא", ולמה דייקא "גד" הוא ענין של מזל טוב. אך אמרו חז"ל (שבת ק"ד, א') ג' ד' גמול דלים. גומלי חסד, וכבר מבואר שהכלית הבריאה היא להטיב, "עולם חסד יבנה", ולפיכך ע"י ג' - ד', גומלי דלים מתדבקים בחכלית הבריאה וזכים לשלוט על המזל. שיהיה המזל טוב, (ועיין זוה"ק ח"א - רל"ד, ב') ולכן בא גד - בא מזל טוב.

וזה שאמרו רז"ל (בראשית רבה פ"א) אתיא גאד דביתא אתיא גאד דעלמא, א מי שעתיד לגדל משתיהן של עכו"ם ומנו אליהו, כי בעוה"ז מעורב הטוב ברע, על כן יש קיום לעכו"ם, אך כיון שהתכלית היא להטיב, א"כ אין מקום לעשו וכת ליה העושים כמעשיו בעולם כלל (ע"ז י. ב'). שהרי עצם מהותם היא הרע, ולפיכך אתיא גאד דביתא. בא מזל טוב! וכחות הרע ששונאים חסד יאבדו מן העולם ואתיא גאד דעלמא. שתושלם כונת הבריאה בשלימות הטוב וכליון הרע, וזהו מזל טוב בעולם שיהיה כולו טוב. (ועיין להלן פרשת ויחי בפסוק: גד דודו יגודנו).

רצ אהל ר. Schneerman אלול משה

רבינו יונה (ישערי תשובה א-מז) כתב וז"ל, אחד מדרכי התשובה, לרדוף אחר גולות החסד והאמת, כענין שנאמר (משלי טו-ו) "בחסד ואמת יכופר עוון". והנה עשיית חסד תגן בעד החוטא ותשמור עליו מן היסורין, וגם תצילהו מן המוות, כמו שנאמר (יב) "וצדקה תציל ממות", עכ"ל. וכן מפורש בגמרא (ברכות ה ע"ב): תני תנא קמיה רבי יוחנן, כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים, מוחלקין לו כל עונותיו.

הלקח חורש אלול והלכות

וביחוד גדולה מצות הצדקה בחודש אלול, והרמז לכך דכתיב (דברים י. כה) וצדקה תהיה לנו בני, וסופי תיבות עולה שם 'הו"יה' לפי הצירוף המיוחד לחודש אלול שהוא 'הו"י', לומר שמצוות צדקה יש בה ענין ביותר בחודש אלול. וכן בסיום הסתוב כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת דייק בספר פרפראות לחכמה (פר' ואתחנן) דכתיב 'כל המצוה' בלשון יחיד, והוה ליה למימר 'כל המצוה' בלשון רבים, אלא מיירי במצות

may be guilty of two transgressions—not giving tzedakah, and we may have discouraged the poor by giving them the message that we don't care about their plight.

We may not realize how important tzedakah giving may be for us, in addition to the life-saving dollars it offers for the destitute. There are times in a person's life where he may be in need of "Heavenly grace"—perhaps a person has done something wrong and is in need of a tikun for his aveiros. Therefore, Hashem, who is full of compassion for all people, guides the poor person to solicit funds at that

specific moment, from the person who needs to make amends.

34

Chazal tell us: "Tzedakah tatzil mi'maves—tzedakah saves a person from death." The meforshim ask: Why is it that specifically tzedakah saves a person, and not a different mitzvah, such as Shabbos or Torah learning? The great tzaddik R' Yisroel of Rizhin explains, that sometimes a person is informed of a great need in the community, and the amount that is needed is really much more than the person has the ability to give. However, since he has such a great desire to do good, he pushes himself and goes beyond the limit in order to give what is necessary. This self-sacrificing act of charity makes a great impression in Heaven. As we know, everyone has a certain amount of years he is granted on earth. When somebody goes beyond his means to give, in Heaven there is a middoh k'neged middoh, quid pro quo. Because this person pushed himself beyond his limits, Hashem will add years to his life, beyond his original limits.

36 - Shevlei Pinchas

ג"ד Is an Acronym for גיומל דלים Signifying that HKB"H Accepts the Teshuvah of a Sinner

It appears that we can provide a reasonable explanation by introducing what Rabbi Menachem Mendel of Vizhnitz, ztz"l, writes in Tzemach Tzaddik (Elul). He also points out that the month of Elul aligns with the shevet of Gad according to the order and arrangement of the banners. This is because it is the time designated for teshuvah, to make amends for all of the wrongdoings one committed during the entire past year. Despite these wrongdoings, HKB"H, in his infinite mercy and kindness, accepts a person's teshuvah. This is alluded to by the name ג"ד which is an acronym for גיומל דלים (loosely translated: assisting or rehabilitating the lowly and downtrodden). In other words, HKB"H treats the lowly sinners with undue kindness. We acknowledge this in our Selichot prayers: "בדלים וכרשים דבקנו דלתיד" — as paupers and beggars do we knock at Your doors.

In this light, we can comprehend the pronouncement of Leah Imeinu. She foresaw via "ruach hakodesh" that Yisrael would be provided a month of teshuvah in the merit of Shevet Gad. Hence, she hinted to this by saying "בגד", which has two

ומעצמותו, שגם בכל מאורך יהיה בבחינת ככל נפשך, וכן הקב"ה מנסה אותנו ורוצה שגם כעת שמעב הפרנסה קשה יתן האדם צדקה, וצדקה זו יהיה נתינה מחלבו ודמיון קל נותן מעצמותו, ויבטח בה' ויתן צדקה, וזה הצדקה יהיה, כמאמר הכתוב (ישעיה לב, יז) 'והיה מעשה הצדקה שלום', צדקה בשלימות.

עיקר מצות צדקה נקרא כאשר נותן מנפשו, נותן מעצמותו, כמבואר בספר התניא פירק לו' כי אדם עובד ונותן נפשו להרויח ואז נוטל מזה הממון לצדקה מעלה עליו כאלו נותן את נפשו, וכן כתב המשך חכמה (דברים י, ה) כי יעקב אבינו חזר עבור פכים קטנים, כי רצה שבעת שיתן צדקה כך קטן, יהיה נתינה זו מנפשו

37

meanings. As it is written--"בגד"--it connotes betrayal, alluding to Jews, chas v'shalom, who have sinned against Hashem. As it is read--"בא ג"ד"--it alludes to the arrival of the month of Elul, a month of good fortune. As explained, Elul aligns with the tribe of Gad, the month in which HKB"H is גיומל דלים—in which He treats penitents—those who perform sincere teshuvah—with divine mercy and leniency.

With this understanding, we can clarify Rashi's comment very nicely: "בא ג"ד"—this means that a good sign has come. Gad has a greater association with "mazel tov" than any of the other tribes. In his writings, the Bnei Yissaschar (Elul 1, 3)

interprets the passuk (Mishlei 18, 22): "מצא אשה מצא טוב ויפק" —one who has found a wife, has found goodness, and has brought forth favor from Hashem. He writes that this passuk alludes to the month of Elul, whose zodiac sign—"mazel"—is Virgo, a woman. So, the passuk is saying that when a Jew reaches the month of Elul, represented by a virtuous woman, he can begin to discern how to behave properly and what wrongdoings require making amends via teshuvah. By doing so, he will bring forth favor from Hashem, Who desires the teshuvah of Yisrael in Elul.

38

This is implied by Rashi's comment: "בא ג"ד"—when the month aligning with Gad comes, גיומל דלים—HKB"H accepts the lowly sinners back into good standing via teshuvah. And he adds: "בא מזל טוב"—in the merit of Gad, whose "mazel" is Virgo, it is like finding a virtuous woman and understanding what it means to be good.

I would also like to propose an explanation for Rashi's explanation based on the aggadic Midrash that Gad was born circumcised. The implication is that Gad was the only one of the shevatim that was born circumcised, and this is what prompted Leah to name him Gad. Let us refer to the Ba'al HaTurim (Nitzavim). He finds an allusion to the month of Elul in the following passuk (Devarim 30, 6): "ומל ה' אלקיך את לבבך: Hashem, ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך" — Hashem, your G-d, will circumcise your heart and the heart of your offspring, to love Hashem, your G-d, with all your heart and with all your soul. The first letters of the words גיומל דלים--alluding to the fact that HKB"H circumcises the hearts of Yisrael during the month of Elul to rid them of the negative influence of the yetzer hara, enabling them to perform teshuvah and serve Hashem with a pure heart. Accordingly, we can posit that HKB"H arranged for Gad to be born circumcised as a symbolic gesture to the fact that in the future, HKB"H would circumcise the hearts of Yisrael in the month of Elul aligned with Shevet Gad to arouse them to perform teshuvah.

exactly the point that Dovid Hamelech stresses in these *pesukim*. Even when a person feels that Hashem is causing him to suffer, he must recognize that this very suffering is itself a form of Divine aid.¹⁰ This being the case, not only is it possible to give thanks to Hashem for the suffering we experience, it is actually necessary to do so.¹¹

"אל חסתר פניך ממני, אל תט באף עבדך, עזרתי היית" (זמור לדהר ה' אורי' - תהילים כו, ט).

"Do not hide Your Face from me; do not reject Your servant wrathfully; You have been my support" (*Tehillim* 27:9 - the *perek* that begins, "For Dovid, Hashem is my Light").

"אל חסתר פניך ממני, כמו שעשית חסתר אסתיר פני ביום ההוא" (פירוש סידור התפילה לרוקה, על תפילת התענית).

"And do not hide Your Face from us, as You did [as related in the *pasuk*], 'I will surely hide My Face on that day'" (*Peirushei Siddur Hatefillah LeRokeach*, on the prayers for a fast day).

The wording of the *pasuk* cited above is puzzling. In that *pasuk* Dovid Hamelech beseeches Hashem not to "hide His Face" from him. Yet it seems the next word should have been phrased in the future tense - "You shall be my support," rather than in the past tense, as they appear.¹ This is even more puzzling in light of the *Rokeach*

explanation of the *pasuk* as a petition to Hashem not to hide His Face as He did in the past. If Hashem actually did "hide His Face" in the past, then how could Dovid make the statement, "You have been my support"? It would seem that the opposite was true - that the past was a time of Divine concealment, not Divine aid.

You Have Been My Support

We can now explain the *pasuk* with which we began (*Tehillim* 27:9): "Do not hide Your Face from me... You have been my support." As we have seen, when a person recognizes that the troubles he experienced in the past were sent to him by Hashem Himself, then he becomes worthy of Divine favor. Thus Dovid Hamelech declares, "You have been my support," in the past tense, to indicate his recognition that Hashem has always been helping him, and even his past suffering was a form of Divine assistance.¹² With that in mind, Dovid asks Hashem - just as He has always aided him - "Do not hide Your Face from me."

The essence of *teshuvah* is to recognize how one has sinned, to confess one's sins and to draw close to Hashem. The days of Elul are a time when the *navi* adjures us to "seek out Hashem when He is found." At this time we must make ourselves aware of the fact that everything Hashem does is for our benefit, and that He always desires

that we return to Him. If we internalize this awareness, then Hashem will no longer appear to us as if He is concealing Himself from us, and we will be able to return to Him in true, wholehearted repentance.

• Suffering

Finally, Ramban, based on the Midrash, teaches that suffering for Hashem will cause us to love Him. The question of why we suffer is not limited to tragedies of epic proportions. Although the Midrash focuses primarily on those dying for Hashem, Ramban applies it to any form of suffering. Life is tough, and we go through much hardship. Rare is the moment when we find ourselves without some issue to struggle with. We may be willing to overlook our difficulties when we compare them to those of friends or neighbors whom we consider more unfortunate than us, but in truth, since the world was created for us and our pleasure, we should never suffer.² If we do, we must try to figure out why Hashem is bringing it upon us. We must take an honest look at our lives and try to interpret the messages Hashem is sending. We must determine which areas in life He wants us to repair. We must make sure that we are not ignoring our suffering simply because we feel comfortable with our spiritual standing and don't want to exert ourselves to improve it.

Suffering can therefore bring us closer to Hashem, but only if we crave that closeness. If we are afraid to come closer to Him because we think that it will make our life uncomfortable, we will not grow from suffering, we will resent it. But if we open our mind to the possibility of a happier, more meaningful life, we can begin to appreciate the challenges. Eventually, we will love Hashem for providing us with the motivation to help us grow.

40 A Call from Above

The wording of the Jewish people's statement, as it is expressed in the *pasuk*, offers yet another indication that they will not attribute Hashem's concealment to their own misdeeds. The Torah states that Klal Yisrael will declare, "It is because my G-d is not in my midst that all this evil has befallen me." Were the Jewish people to recognize that their tribulations are a result of their sins, they would never refer to their suffering as "evil." On the contrary, they would recognize that whatever misfortunes befall them were sent by Hashem for their benefit, in order to induce them to repent.

Thus, by referring to the "evil" that has befallen them, Klal Yisrael will indicate that they have failed to recognize that their suffering is intended as a means to enable them to elevate themselves and rectify their past wrongdoings. Then, not only will they miss out on the intended benefit of their suffering, they will also commit an additional wrong by interpreting their troubles as a sign that Hashem wishes evil to befall them, rather than recognizing that whatever befalls them is truly in their own best interests. Because of their mistaken perceptions, Klal Yisrael will be unaware that the "evils" they experience are actually a call from Above, a sign from Hashem, Who desires to see every sinner repent and to draw close to Him again.

The "Festival" of Tishah B'Av

This can explain another puzzling statement of Chazal. We are taught that Tishah B'Av is called a *mo'ed*, a "festival," as in the *pasuk* (*Eichah* 1:15), "He proclaimed a festival for me, to break my young men." This, of course, is extremely perplexing; how can Tishah B'Av, the day when the Beis Hamikdash was destroyed and the Jewish people were exiled from their Land, be considered a "festival"??

Based on the approach we have developed, the answer to this question should be clear: If the Jewish people recognize that their suffering is the product of Divine love³ and that Hashem uses their suffering to impel them to repent, then they will recognize the vast amount of Divine love that the day of Tishah B'Av reveals. If Klal Yisrael come to this realization, then, along with their profound pain over the loss of the Beis Hamikdash and the tragedies that have beset our nation on that day, they will also rejoice in the revelation of Hashem's love for them. Once this happens, it is only natural that they will heed Hashem's call to return to Him in wholehearted *teshuvah*.

By recognizing that the *Churban* and the accompanying woes that befell them were sent by Hashem, the Jewish people will atone for their sin of having declared, "It is because my G-d is not in my midst that all this evil has befallen me." With that recognition they will be thankful to Hashem even for their suffering, understanding that all their troubles are Heaven sent, for their own benefit, and they will truly understand the meaning of the "festival" of Tishah B'Av.

62. וכן היה מעורר הר"ר גדליה אייזמן משגיח ישיבת קול תורה: עלינו לשנון לעצמנו ולהיות מודעים לכח העצום של קרבת ה' הקיימת בימי האלול. סגולת ימי האלול היא, שבהכנה מועטת מצד האדם כפי כחו, מקבל הוא עזר שמים עצום, וכדמצינו ב'בעל הטורים' (נצי"ט ל"ה) "ומל ה' אלוקיך את לבבך ואת לבב" - ו"ת אלול.

עג משה פרק ד אהר' 44

מחודש אלול, אם ינוצל כראוי, יש בכוחו לבנות את האדם.⁶¹

בן מקור הדברים הוא בדברי הקדמונים ז"ל, כן כתב ה'בעל הטורים' עה"פ (דברים ל"ה): "ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלקיך ככל לבבך ובכל נפשך", את לבבך ואת לבב, ראשי תיבות "אלול", עכ"ל⁶².

כלומר, דאלול הוא זמן המסוגל להסרת 'ערלת הלב' המפריעו מאהבת ה', ומסוגל להגיע לתכלית האהבה - 'בכל לבבך ובכל נפשך', שבהכנה מועטת מצד האדם כפי כחו, מקבל עזר שמים עצום.

ומטעם זה קבעו הראשונים את הימים הללו לעסק התשובה, דהם ימים המיועדים ומסוגלים לכך, כמו שכתב המהר"ל וזה לשונו: כל ימי 'אלול' ישב אדם וקדם סעודתו וקודם שנתו, וישתומם על עצמו ויפשפש במעשיו להתוודות עליהם.